

ಕಡಲ ದಾಂಡಿದ ವೀರ ಹನುಮಾ

ಕುಮಾರದಾಸ್ ಅವರು ರಾಗ ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಹಾಡಿದ 'ಕಡಲ ದಾಂಡಿದ ವೀರ ಹನುಮಾ' ಎಂಬ ಧ್ವನಿಸಾಂದ್ರಿಕೆ ಲೋಕಾರ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ತುರವನೂರಿನ ಸ್ವರಾರಾಧಕ ಕೆ. ಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ವೀರಹನುಮನ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಸುಮಾರು 10 ಸುಮಧುರ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ಈ ಸೀಡಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಪರೂಪವೆನಿಸುವ ಈ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳ ಧ್ವನಿಸಾಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೋಣನಕುಂಟೆಯಲ್ಲಿರುವ 'ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರು ಮ್ಯೂಸಿಕ್ ಆಕಾಡೆಮಿ'ಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಸತೀಶ್ ಹಂಪಿಹೊಳೆ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವರ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವನಾಗಿ ಹಾಡಿದಾಗ ಇವರಿಗೆ ಕನಸು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಊಹಿಸಲಾಗದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಚ್ಚರಿ ಕಾದಿತ್ತು. ವಚನ ಹಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೊದಲ ಮುನಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾದಗುರು ಪಂ. ಪುಟ್ಟರಾಜ ಗವಾಯಿಗಳು ಇವರ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಖುಷಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ತೊಲೆ ಬಂಗಾರದ ಸರವನ್ನು ಕುಮಾರದಾಸ್ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದರಂತೆ. ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೆನಪು ಭಾವುಕರಾದ ಪಂ. ಕುಮಾರದಾಸ್ ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವ ಆ ಸರವನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪಂ. ಕುಮಾರದಾಸ್ ಹಾಗೂ ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಪಂ. ವೆಂಕಟೇಶ್‌ಕುಮಾರ್ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೊತೆಜೊತೆಗೇ ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಪಳಗಿದವರು. ಗದಗದ ವೀರೇಶ್ವರ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಾನದೈವ ಪಂ. ಪುಟ್ಟರಾಜ ಗವಾಯಿಗಳ ಬಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸುಮಾರು 15 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಗೀತ ತಾಲೀಮು ನಡೆಸಿದವರು.

'ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದೊಳಗೆ ಮುಂಜಾನೆ ನಾಲ್ಕುಕೈ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಶುರು ಆಗ್ಗದ. ರಾತ್ರಿವರೆಗೂ ಬರೀ ಸಂಗೀತವೇ. ಹಾಡೋದು ಬಿಟ್ಟೆ ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ. ವೆಂಕಟೇಶ್‌ಕುಮಾರ್ ಜೊತೆಗೆ ಭಾಳ ವರ್ಷ ಜುಗಲ್‌ಬಂದಿ ಹಾಡೋ. ಪ್ರತೀವರ್ಷ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಗವಾಯಿಗಳ ಪುಣ್ಯತಿಥಿ ನಡೀತದ. ಅದ್ದಾಗೂ ಭಾಳ ವರ್ಷ ಇಬ್ಬರು ಕೂಡಿ ಹಾಡೀವಿ. ಅಂಥ ದಿನಗಳು ತಿರಿಗಿ ಬರಾಂಗಿಲ್ಲ...' ಎಂದು ಸುಮಾರು 40 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಕುಮಾರದಾಸ್.

ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಕೆಯ ಬಳಿಕ ಕುಮಾರದಾಸ್ ಧಾರವಾಡ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲಯ ಕಲಾವಿದರಾಗಿ ಸೇರಿ ಸುಮಾರು 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರು. ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಎ ಗ್ರೇಡ್ ಕಲಾವಿದರಾಗಿದ್ದು.

ಜನರಿಂದ್ಲೇ ನಾ ಮ್ಯಾಲ ಬಂದೀನೀ...

ಕುಮಾರದಾಸ್ ಅವರು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಯಲಮಂಚಿ ಗ್ರಾಮದವರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಬಡತನ. ತಂದೆತಾಯಿಗೆ 10 ಮಕ್ಕಳು. ತುಂಬಿದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೂ ತತ್ವಾರೆ. ಐದನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಓದಿರುವ ಅವರು, ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೇ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರ ಗಾಯನಾಸಕ್ತಿ ಗಮನಿಸಿದ ಊರಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗದಗಿನ ವೀರೇಶ್ವರ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರು. ಆಗ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದರೆ 60 ರೂಪಾಯಿ ಕಟ್ಟಬೇಕಿತ್ತು. ಊರಿನವರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿ 15 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ 'ಊರ ಜನರಿಂದ್ಲೇ ನಾ ಮ್ಯಾಲ ಬಂದೀನೀ...' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಜತೆಗೆ ವಚನ, ದಾಸವಾಣಿ, ಅಭಂಗಗಳನ್ನೂ ಹಾಡಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ 'ಗಟ್ಟಿಕುಳ' ಎನಿಸಿಕೊಂಡವರು.

ಅವರ ತಂದೆ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಾನಪದ ಹಾಡುಗಾರರು. ಡಕ್ಕಿ, ಡೊಳ್ಳಿನ ಪದ ಹಾಡುವುದರಲ್ಲೂ ಎತ್ತಿದಕ್ಕೆ, ಚಿಕ್ಕವರಿರುವಾಗಲೇ ಊರಿನ ಭಜನಾ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಸಂಗೀತದ ಬಗ್ಗೆ ಅತೀವ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು.

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದ ಕಿರಾಣಿ ಹಾಗೂ ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಫಾರಾಣಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಕಲಾವಿದರವರು. ರಾಗಗಳನ್ನು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ಹಾಡುವ ಅವರು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯವಾದ ರಾಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ, 'ರಾಗ್ ಭಾಗೇಶ್ರೀ ನಂಗ ಭಾಳ ಹಿಡಿಸ್ತದ. ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳಗ್ಗಿನ ರಾಗಗಳಾದ ತೋಡಿ, ಆಹಿರ್‌ಭೈರವ್, ಬೈರಾಗಿ ಭೈರವ್ , ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹಾಡುವ ಬೃಂದಾವನಿ ಸಾರಂಗ, ಶುದ್ಧ ಸಾರಂಗ ಮುಂತಾದವು, ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನ ಸುಮಧುರ ರಾಗಗಳಾದ ಪೂರಿಯ, ಪೂರಿಯ ಧನಾಶ್ರೀ, ಮಾರ್ವ, ಯಮನ್ ಕಲ್ಯಾಣ್ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳು ಭಾಳ ಇಷ್ಟ. ಇವೆಲ್ಲ ರಾಗಗಳನ್ನ ನಾ ಖಾಯಂ ಹಾಡ್ತೀನಿ, ಇವನ್ನ ಹಾಡಿದ್ದ ನನ್ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಳ ಶಾಂತ ಅನಿಸ್ತದ...' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತಗಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯುವ ಪರಿಪಾಠ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರದಾಸ್ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಇವರ ಮಗಳು ಲಲಿತಾ ಹಾಗೂ ಮಗ ದೀಪಕ್ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗುರು ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಕುಮಾರದಾಸ್ ಸಂಗೀತ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬರೀ ಸಂಗೀತದಿಂದ ಇಂದು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಷ್ಟ ಎಂಬ ಕಟುವಾಸ್ತವವನ್ನು ಅರಿತಿರುವ ಕುಮಾರದಾಸ್, 'ನಾನ್ ಸಂಗೀತದ ಆಶ್ರಮ ಸೇರಿದ್ದೇ ದೊಡ್ಡ ಪುಣ್ಯ. ಗುರು ಪುಟ್ಟರಾಜ ಗವಾಯಿಗಳ ಕೃಪಾ ನನ್ ಮ್ಯಾಲ ಅದಾರಿ. ಎಲ್ಲಿಗೂ ಇಂಥಾ ಅದೃಷ್ಟ ಇರೋದಿಲ್ಲಾರಿ. ಗುರುಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದಾನೇ ನಾ ಈ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದೀನೀ...' ಎಂದು ವಿನಮ್ರವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾಗೇಶ್ರೀ ರಾಗದ ಮೋಡಿ...

'ಆವೊ ಮೊರೆ ಸಜನಾ...' ಭಾಗೇಶ್ರೀ ರಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಬಂದೀಶ್‌ಗೆ ಮಧ್ಯಲಯ ರುಪ್‌ತಾಲನ್‌ನಲ್ಲಿ ಪಂ. ಕುಮಾರದಾಸ್ ಆಲಾಪ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಆಲಾಪದ ಬಳಿಕ ರಾಗ ವೇಗ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೃಢ ತೀನ್‌ತಾಲನ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಪರದೇಶ್ ಜಾ ಆವೊ..' ಹಾಡಿದಾಗ ಈ ಮಧುರಾತಿಮಧುರ ರಾಗ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸ್ವರ ಪ್ರಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಕೇಳುಗರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ರಾಗದ ಮೋಡಿಗ ಮಾರು ಹೋದರು. ಭಾಗೇಶ್ರೀ ರಾಗ ಬಹುಕಾಲ ಜನರ ನೆನಪಿನಂಗಳದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಕಾಫಿ ಥಾಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಔಡವ-ಸಂಪೂರ್ಣ-ವಕ್ರ ಜಾತಿಯ ರಾಗ ರಾತ್ರಿಯ ಎರಡನೇ ಪ್ರಹರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವಂಥದ್ದು. ಆರೋಹಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮ ವರ್ಷ ಹಾಗೂ ಅವರೋಹಣದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಾರ ಮತ್ತು ನಿಷಾದ ಕೋಮಲ ಸ್ವರಗಳನ್ನೂ ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ರಾಗ ಖಯಾಲ್ ಶೈಲಿ ಗಾಯನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಈ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತಾ, ಮಂದ್ರ, ಮಧ್ಯ, ತಾರಕ ಸ್ವರ ಸಂಚಾರದ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ, ತಾನ್‌ಗಳ ಮಳೆ ಸುರಿಸಿದಾಗ ಕೇಳುಗರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಸುರಿಮಳೆ ಪಡೆದದ್ದು ಪಂ.ಕುಮಾರದಾಸ್ ಅಗ್ಗಲಿಕೆ. ಈ ಗಾಯನ ನಡೆದದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚೌಡಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಸಭಾಭವನದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ.